

עניינים תוכן

מבוא 2

פרק 1: תאוריות בנושא ספורט והקשר לאלימות בספורט 5

פרק 2: אלימות בכדורגל 8

2.1: היסטוריית האלימות בכדורגל..... 8

2.2: גישות ותאוריות לניתוח אלימות בכדורגל..... 10

פרק 3: אלימות בכדורגל הישראלי 12

פרק 4: השפעת הסביבה על האווירה במשחקי הכדורגל ותגובה האוהדים לנעשה במגרש 15

4.1: חברה ופוליטיקה..... 15

4.2: כלכלה..... 18

סיכום 20

ביבליוגרפיה: 23

מבוא

ספורט באופן כללי מאז ומעולם לא היה רק בידור עבור הצופים או המשתתפים, אלא היווה מעין מראה של החברה בה הוא פועל, בתקופות מסוימות יותר ובתקופות מסוימות פחות. לספורט מאפיינים מסוימים אשר מקנים לו את השפעתו על הלוקחים בו חלק, וההשפעה היא הדדית, דו כיוונית. חוקרים סוציולוגים ניסו להסביר את תופעת הספורט מתוך תאוריות מגובשות ויחסה של כל אחת מהן לספורט (תאוריית ההגמוניה, התאוריה הפונקציונלית מבנית ותאוריית הקונפליקט) אחת ההשפעות המעניינות של ספורט על הצופים / עוסקים בו זה הנטייה לפעול באגרסיביות ואלומות.

בעבודת מחקר זו בחרתי לדון בענף הספורט – כדורגל, בעיקר בשל הפופולריות הרבה שיש לו בעולם המערבי ובמדינת ישראל, כאשר המטרה לבחון את אלימות האוהדים. כדורגל הינו ענף ספורט אשר ידוע שמלבה יצרים של אלימות, הן מצד השחקנים והן מצד האוהדים.

צופים בכדורגל מפגנים אלימות בצורות רבות ומגוונות – תוקפנות מילולית, זריקת חפצים, שיבוש משחק, ונדליזם, עימותים אלימים בתוך המגרש ומחוצה לו. האלימות מצד האוהדים שינתה צורה בעשור האחרון ועבודה זו אבדוק מה ההשפעות החיצוניות על האלימות של אוהדים בכדורגל. מאחר ולספורט, ולכדורגל פרט, יש מערכת יחסים הדדית בין החברה בה הוא מתקיים לבין אופיו ותוכנו של הספורט. (Bensimon & Bodner, 2011)

אלימות בכדורגל, לאורך השנים, הייתה נפוצה בכל העולם, בפרו לדוגמה קטטות בין אוהדים הביא למותם של 300 בני אדם (שנת 1964), בגלזגו בשנת 1971 66 אוהדים מתו לאחר התפרעויות במגרש, (Spreitzer & Snyder, 1983) בשנת 1985 בבריסל שבבלגיה, אוהדי ליברפול פרצו גדרות פלדה ותקפו את אוהדי יובנטוס האיטלקים – 39 הרוגים ו-470 פצועים היו באירוע זה (Russell, 2004).

נשאלת השאלה מה הגורמים שמשפיעים על האלימות, האם זה רק בתגובה למשחק, תוצאותיו, שיפוט וכדומה, בעבודה זו אתמקד בגורמים הסוציולוגיים לאלימות ביציעי אצטדיוני הכדורגל בישראל. הגורמים הסוציולוגיים אותם אבדוק הם – פוליטיקה וחברה, וכלכלה. ישראל היא מדינה צעירה, אך מאוד מורכבת מבחינת זהויות. החברה הישראלית עברה שינויים רבים הן בזהות והן באופייה והתנהגותה, השינויים הללו ניכרים גם על מגרש הכדורגל. ברצוני לבדוק כיצד גורמים חברתיים בישראל, שהם מסועפים ומורכבים, משפיעים על הפגנת אלימות מצד אוהדים במשחקי הכדורגל. הגורמים הם לא רק פנימיים בתוך ישראל, אלא גם חיצוניים, או לפחות מושפעים ממהלכים חיצוניים, כמו כלכלה גלובלית ושינויים באופיו המקצועי של משחק הכדורגל. אדון גם בתחום זה וכיצד השפיע על האוהדים בישראל.

עבודת מחקר זו מתבססת על ניתוח תאוריות חברתיות הקשורות לספורט בעזרת מחקרים, ניתוח אירועים ספציפיים של אלימות בכדורגל והסיבה שהם פרצו, וכמובן מחקרים בתחום. בכל פרק אדון במספר מחקרים המתארים ובודקים את התופעה הנחקרת בפרק. בסיכום העבודה אשכלל את כל הפרקים יחד ואדון במסקנות שעולות על בסיס שאלת המחקר. מבנה העבודה:

פרק ראשון – תאוריות בנושא אלימות אוהדים – בפרק זה אדון בתאוריות חברתיות שמיוחסות לספורט וכיצד הן נקשרות גם לאלימות של אוהדים. אדון במשמעות של הספורט בכללי בתוך חברה לאורך השנים (החל משלהי המאה ה-19) ומה השפיע על הפופולריות של הספורט בחיינו וכיצד זה קשור לאלימות של אוהדים.

פרק 1: תאוריות בנושא ספורט והקשר לאלימות בספורט

הספורט המודרני, בין השאר גם הכדורגל, הוא בעל השפעה רבה על חיי בני האדם, לא רק כלפי מי שעוסק בפועל בספורט, אלא גם כלפי מי שמתעניין ועוקב אחרי ספורטאים ונבחרות, דהיינו – אוהדים. הספורט, בימינו, הפך לתופעה חברתית הקשורה קשר הדוק לרווח כלכלי, עיצוב אישיות, זהות, לאומיות, בריאות, טכנולוגיה ותחומים נוספים אחרים. הסוציולוגיה כיום מספקת לנו תשתית חדשה לחקר תופעה הספורט בחברה – מושגים, רעיונות, תאוריות, שיטות מחרא לתיאור והבנה של התנהגות אנושים ושל אינטראקציה חברתית בהקשר חברתי ותרבותי מסויים. אלו הפכו את הסוציולוגיה של הספורט לענף לגיטימי בסוציולוגיה (גלילי, 2009).

הסוציולוגיה של הספורט חוקרת רבות את התפקידים החברתיים של הספורט בחברה, והמשמעות שהחברה נותנת לספורט בחייה, השפעות הדדיות שמעצבות את החברה. (בן פורת, 2009) העובדה שלספורט יש חשיבות כה רבה ביצירת משמעות לפרטים בחברה מהווה בסיס לליבוני יצרים רגשיים בקרב העוסקים בספורט או בקרב אוהדים. הספורט, כתחום שמעצב את פני החברה, או מושפע ממנה, מאפשר במה לשיח תרבותי של הפרטים בחברה, שיח שלעיתים גובל באלימות, בגלל הרגשות התוססים בחברה. (גלילי, 2009).

הספורט הוא אחד התופעות המתפתחות והחשובות ביותר בעידן שלנו, שכן הוא חוצה גבולות, מין, גזע, מעמד, דת ולאום. בתופעת התרבות החברתית המוגדרת ספורט, מתערבים היבטים כלכליים, פוליטיים, אידאולוגיים ואחרים שמקורם מחוץ לספורט, והם שמקנים לו צורה ותוכן מסויים, גם בהקשר של פעילותם של אוהדים – הספורט, כאמור מתעצב ע"י תופעות חברתיות ותרבותיות ולכן אוהדים מגיבים למשחקי ספורט בהתאם לעיצוב זה, ובהתאם לתחושות הסובייקטיביות שלהם. הרבה פעמים התגובה היא אלימה, שכן הספורט מהווה במה למחאה מסויימת על הנעשה בחברה (בן פורת, 2009) כך, באצטדיון של קבוצת הכדורגל המוכרת סלטיק בגלזגו, אוהדים מזוהים כקתולים ומניפים דגלים של אירלנד החופשית הקתולית והקהל פוצח בשירי הלל למחתרת האירית. (בן פורת, 2009)

לדעתם של החוקרים, עוד מגיל צעיר לספורט יש משמעויות חברתיות וכן גם משמעויות התפתחותיות – בין התיאוריות המסבירות את תרומות של הספורט להתפתחות אישית היא התאוריה החברתית – 'תאוריה ההתפתחות', לפיה פעילות גופנית אינטנסיבית מפתחת אצל העוסקים בה תחרותיות והישגיות, אך גם דבקות במטרה, סיבולת נפשית ודחיית סיפוקים – ערכים אלו עוזרים לאדם לפתח ערכים חשובים נוספים שקשורים האחד בשני, ערכים אלו תורמים ליציבות ולמרקם החברתי. (רסקין, 1995) תאוריה זו מבהירה לנו כי העוסקים בספורט מגבשים יכולות של איפוק (סיבולת נפשית) ועל כן, אפשר לחשוב שהם לא יפגינו אלימות כלפי האחר, כפי שקורה באלימות של אוהדים.

כאשר מקבילים את תאוריית ההתפתחות לתאוריה הפונקציונלית-מבנית / נאו-פונקציונליזם אשר גורסת כי הספורט תורם לצורך הקיום בחברה ערכית, משום שהוא משמש מנגנון יעיל של חיבור לערכים מרכזיים של חברה, בניהם גם אי אלימות. הספורט עושה זאת גם באמצעות מוסדות כמו בתי ספר שהם הם עוסקים בחיברות לערכים. הספורט, ע"פ תאוריה זו, הוא מוסד